

[1] Genesis 37:19-24

They said to one another, "Here comes that dreamer! Come now, let us kill him and throw him into one of the pits; and we can say, 'A savage beast devoured him.' We shall see what comes of his dreams!" But when Reuben heard it, he tried to save him from them. He said, "Let us not take his life." And Reuben went on, "Shed no blood! Cast him into that pit out in the wilderness, but do not touch him yourselves"—intending to save him from them and restore him to his father. When Joseph came up to his brothers, they stripped Joseph of his tunic, the ornamented tunic that he was wearing, and took him and cast him into the pit. The pit was empty; there was no water in it.

[1A] Rashi

(20) AND WE SHALL SEE WHAT WILL BECOME OF HIS DREAMS — R. Isaac said, this verse calls for a homiletic explanation. The Holy Spirit said this latter part of the text. They say "let us slay him", and Scripture (i.e. the Holy Spirit) breaks in upon their words concluding them by saying, "and we shall see what will become of his dreams": we shall see whose words will be fulfilled — yours or mine. For it is impossible that they should have said, "and we shall see what will become of his dreams", for as soon as they would kill him his dreams would be of no effect (Tanhuma Yashan 1:9:13). (22) THAT HE MIGHT DELIVER HIM [OUT OF THEIR HAND] — The Holy Spirit (Scripture) bears witness for Reuben that he said this only for the purpose of saving his brother — that he would come afterwards and draw him up from there. He thought, "I am the first-born and the chief among them, and blame will attach to no one but myself" (Genesis Rabbah 84:15). (24) AND THE PIT WAS EMPTY, THERE WAS NO WATER IN IT — Since it states, "the pit was empty", do I not know that "there was no water in it"? What then is the force of "there was no water in it"? Water, indeed it did not contain, but there were serpents and scorpions in it (Shabbat 22a).

[1] בראשית פרק לז

(יט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה בָעַל הַחֲלָמוֹת הַלְזָה בָּא: (כ) וַעֲתָה לְכוּ וְנַהַרְגֵהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאָמְרֵנוּ חַיָּה רָעָה אֲכָלָתוֹ וְנִרְאָה מֶה יִהְיֶה חֲלֻמֹּתָיו: (כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנֹו נַפֶּשׁ: (כב) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אֵל תִּשְׁפְּכוּ דָם הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבָּר וְיָד אֵל תִּשְׁלְחוּ בוֹ לְמַעַן הֲצִיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשְׁיבוֹ אֶל אָבִיו: (כג) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר בָּא יוֹסֵף אֶל אָחָיו וַיִּפְּשִׁטוּ אֶת יוֹסֵף אֶת כְּתֹנֶתוֹ אֶת כְּתֹנֶת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלָיו: (כד) וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר רַק אֵין בוֹ מַיִם: ^[1]

[1A] רש"י

(כ) ונראה מה יהיו חלומותיו - אמר ר' יצחק מקרא זה אומר דרשני, רוח הקודש אומרת כן. הם אומרים נהרגוהו, והכתוב מסיים ונראה מה יהיו חלומותיו, נראה דבר מי יקום או שלכם או שלי. ואי אפשר שיאמרו הם ונראה מה יהיו חלומותיו מכיון שיהרגוהו בטלו חלומותיו: (כב) למען הציל אותו - רוח הקודש מעידה על ראובן שלא אמר זאת אלא להציל אותו, שיבא הוא ויעלנו משם, אמר אני בכור וגדול שבכולן, לא יתלה הסרחון אלא בי: (כד) והבור רק אין בו מים - ממשמע שנאמר והבור רק, איני יודע שאין בו מים, מה תלמוד לומר אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו:

[1B] רמב"ל

(כב) וכתב רש"י ממשמע שנאמר והבור רק, אינני יודע שאין בו מים, מה תלמוד לומר אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו, לשון רש"י מדברי רבותינו (שבת כב א). ואם כן היו נחשים ועקרבים בחורי הבור, או שהיה עמוק ולא ידעו בהם, שאילו היו רואים אותם ולא יזיקו ליוסף היה הדבר ברור להם שנעשה לו נס גדול ושהוא צדיק גמור, וידעו כי זכותו תצילנו מכל רע, ואיך יגעו במשיח השם אשר הוא חפץ בו ומצילו, וכענין שנאמר (דניאל ו כג) אלהי שלח מלאכה וסגר פום אריותא ולא חבלוני כל קבל די קדמוהי זכו השתכחת לי. אבל הם לא ידעו בדבר: ועל דרך הפשט יאמר והבור רק אין בו מים כלל, שגם אם היו בו מים מעט יקרא רק, וכן כי מת אתה ולא תחיה (מ"ב כ א) כלל בשום פנים, והכל ביאור וחיזוק:

[1] תורה תמימה

^[1] וצ"ל שראובן ואחיו לא ידעו שבבור יש נחשים ועקרבים, שהרי חשב ע"פ עצה זו להשיבו אל אביו, וגם אחיו אלו היו יודעים וראו אח"כ שנצל ממקום סכנה ודאית, א"כ זכותו גדול מאד, ואז הלא בודאי לא היו הולכים עמו אח"כ בקרי, במכירה למדינים, כי הלא אפילו נבוכדנצר שה"י רשע מוחלט, בכ"ז אחרי שראה לחנניה מישאל ועזריה שנצולו מכבשן האש, הרהר תשובה בלבו, וכש"כ בני יעקב. ולא יפלא אם לא ראו מה שבתוך הבור, כי לפי מה שכתב המפרש למס' תמיד ספ"ק דאין השלכה פחות מעשרים אמה, וכאן דכתיב וישליכו, א"כ ה"י הבור עמוק עשרים אמה ויותר, וקיי"ל דלמעלה מעשרים אין עינו של אדם שולטת כמו דקיי"ל לענין נר חנוכה וסוכה [ויש לכונן לפי"ז סמיכות ושייכות דרשא זו בגמרא עם הדין נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה משום דלא שלטא בה עינא, ולבד הסמיכות שנאמרו שני הענינים מחד אמורא, י"ל עוד משום דטעם שניהם שוה, להורות דלמעלה מעשרים אמה אין העין שולטת, ודו"ק]. ודע דע"כ צ"ל דהא דניצל יוסף מן הבור ה"י בנס, שהרי קיי"ל בסוף יבמות קכ"א א' נפל לבור מלא נחשים ועקרבים מעידין עליו שמת ומתירים את אשתו, משום דאמרין ודאי מת שם, יעו"ש, וא"כ בדרך הטבע לא ה"י יכול להנצל משם:

[2] Shabbat 21b

The Sages taught in a *baraita*: **The basic mitzva of Hanukkah** is each day to have a **light** kindled by a **person**, the head of the household, for himself **and his household**. **And the mehadrin**, i.e., those who are meticulous in the performance of mitzvot, kindle **a light for each and every one** in the household. **And the mehadrin min hamehadrin**, who are even more meticulous, adjust the number of lights daily. Beit Shammai and Beit Hillel disagree as to the nature of that adjustment. **Beit Shammai say:** On **the first day one kindles eight** lights and, from **there on, gradually decreases** the number of lights until, on the last day of Hanukkah, he kindles one light. **And Beit Hillel say:** On **the first day one kindles one** light, and from **there on, gradually increases** the number of lights until, on the last day, he kindles eight lights.

[3] Shabbat 22a

Rav Kahana said that **Rav Natan bar Manyumi taught** in the name of **Rabbi Tanḥum | A Hanukkah lamp that one placed above twenty cubits is invalid, just as a sukka** whose roofing is more than twenty cubits high, **and just as an alleyway** whose beam, its symbolic fourth partition in order to place an *eiruv*, is more than twenty cubits high, are invalid. The reason is the same in all three cases: People do not usually raise their heads and see objects at a height above twenty cubits. As there is a requirement to see all of these, they are deemed invalid when placed above that height. **And the Gemara cites another statement that Rav Kahana said that Rav Natan bar Manyumi taught in the name of Rav Tanḥum: What is the meaning of the verse that is written** with regard to Joseph: “And they took him, and cast him into the pit; **and the pit was empty, there was no water in it**” (Genesis 37:24)? **By inference from that which is stated: And the pit was empty, don’t I know that there was no water in it? Rather, why does the verse say: There was no water in it? The verse comes to emphasize and teach that there was no water in it, but there were snakes and scorpions in it. Rabba said: It is a mitzva to place the Hanukkah lamp within the handbreadth adjacent to the entrance. The Gemara asks: And where, on which side, does he place it? There is a difference of opinion: Rav Aḥa, son of Rava, said: On the right side of the entrance. Rav Shmuel from Diḥti said: On the left. And the halakha is to place it on the left so that the Hanukkah lamp will be on the left and the mezuzah on the right. One who enters the house will be surrounded by mitzvot.**

[2] מסכת שבת דף כא ע"ב

תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי ואומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך; ובית הלל ואומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך.

[2א] רש"י

נר איש וביתו - נר אחד בכל לילה, ואיש וכל בני ביתו סגי להו בנר אחד.

[3] מסכת שבת דף כב ע"א

אמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום | נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה - פסולה, כסוכה וכמבוי. ואמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום: מאי דכתיב (בראשית לו, כד) וְהָבוּרָק אֵין בּוֹ מִים. ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים? אלא מה תלמוד לומר אין בו מים - מים אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו. אמר רבה: נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוכה לפתח. והיכא מנח ליה? רב אחא בריה דרבא אמר: מימין, רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא - משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומוזוזה מימין.

[3א] רש"י

פסולה - דלא שלטא בה עינא למעלה מעשרים אמה, וליכא פרסומי ניסא. **מצוה להניחה** - בחצר או ברשות הרבים בטפח הסמוך לפתח, שאם ירחיקנו להלן מן הפתח - אינו ניכר שבעל הבית הניחו שם.

[4] ליקוטי מוהר"ן תנינא תורה ז

[יא] וְזֶה בְּחִינַת חֲנֻכָּה. כִּי עֲנִין חֲנֻכָּה; דַּע, כִּי כָל אֶחָד וְאֶחָד כָּפִי מֵה שְׂזֻכָּה לַפֶּלַע בְּקִשְׁתּוֹ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, דְּהֵינּוּ בְּקִשְׁתְּ סֶלַח נָא, כִּן יֵשׁ לוֹ חֲנֻכָּה, כִּי עַל יְדֵי סֶלַח נָא נַעֲשֶׂה חֲנֻכָּה. כִּי מִשָּׁה רַבְּנוּ בְּקִשׁ (בְּמִדְבָּר י"ד): "סֶלַח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה" עַל חֲטָא הַמֶּרְגְּלִים, וְעַל יְדֵי חֲטָא הַמֶּרְגְּלִים גָּרְמוּ חֲרָבָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, וְזָכוּנָם לְבִרְכָּה (תַּעֲנִית כט), שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ אָמַר לָהֶם: 'אַתֶּם בְּכִיתֶם בְּכִיָּה שֶׁל חֲנָם, אֲנִי אֶקְבֹּעַ לָכֶם בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת'. כִּי אוֹתוֹ הִלְיָה לֵיל תַּשְׁעָה בָּאָב הָיָה, שָׁבוּ נְחָרְבַת הַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּמִשָּׁה רַבְּנוּ בְּקִשׁ עַל זֶה סֶלַח נָא, כִּי בָּזָה הַחֲטָא וְהַפְּגָם תְּלוּיִים כָּל הָעוֹנוֹת, כִּי עַל יְדֵי זֶה הַפְּגָם נְחָרְבַת הַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ: וּבְזִמְנוֹ שְׁפִית הַמִּקְדָּשׁ, הָיָה קֵיץ, הֵינּוּ נִקְצִים מַעֲוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִשְׁעִיָּה א): "צִדְקָה יָלִין בָּהּ", וּפְרֵשׁ רַש"י, כִּי תַמִּיד שֶׁל שְׁחַר הָיָה מְכַפֵּר עַל עֲבֵרוֹת שֶׁל לֵילָה, וְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים הָיָה מְכַפֵּר עַל עֲבֵרוֹת שֶׁל יוֹם. כִּי יִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשָׁה; לְפִי גִדָּל רוּחָנוֹתָם וְדִקְוֹתָם אֵין יְכוּלִין לִשְׂאֵל עֲלֵיהֶם הַמַּשָּׂא שֶׁל עוֹוֹן אֲפֵלוּ יוֹם אֶחָד, עַל כֵּן אֲנוּ צָרִיכִין אֶת הַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיְכַפֵּר עֲלֵינוּ בְּכָל יוֹם. וּמַעַתָּה אֲשֶׁר חָרַב בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ, אֵין אֲנוּ יְכוּלִים לְנַקוֹת עֲצָמֵנוּ מִן הָעוֹנוֹת, כִּי אֵין מִי שֶׁיְכַפֵּר בְּעֲדָנוּ. [. . .]

וּמִשָּׁה רַבְּנוּ זָכָה לְסוּד חֲנֻכָּה, עַל יְדֵי שֶׁמְסַר נַפְשׁוֹ בְּשֶׁבִיל יִשְׂרָאֵל וְנָתַן לָבוֹ עֲלֵיהֶם לְהַסְתַּכֵּל בְּצָרְתָם, כִּי הוּא הָיָה רַחֲמָן וּמְנַהֵג אֲמַתִּי כְּנִ"ל. וְעַקֵּר צָרַת יִשְׂרָאֵל הוּא הַמַּשָּׂא שֶׁל עוֹנוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כְּנִ"ל, וְעַל כֵּן בְּקִשׁ עֲלֵיהֶם סֶלַח נָא כְּנִ"ל, וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת חֲנֻכָּה, בְּחִינַת חֲנֻכַת הַבֵּית, שֶׁבָּזָה תְּלוּי תַקוּנוֹ כָּל הַבְּחִינּוֹת הַנִּ"ל, כְּנִ"ל:

זֶהוּ חֲנֻכָּה חֲנוּ כִ"ה (ז), הֵינּוּ כִ"ה בְּכֶסֶל. כְּסִלּוֹ (ח) הוּא אוֹתִיּוֹת: "וַיִּבְרָא יי כִּי סָר לְרֵאוֹת" (שְׁמוֹת ג) כִּי מִשָּׁה רַבְּנוּ נָתַן לָבוֹ לְהַסְתַּכֵּל בְּצָרְתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ: 'כִּי סָר לְרֵאוֹת לְשׁוֹן סָר וְזָעַף' (מְלָכִים א כ"א) (ט) וְעַקֵּר צָרְתּוֹ הוּא הַמַּשָּׂא שֶׁל עוֹנוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כְּנִ"ל. וְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁרָאָה, שֶׁהוּא נוֹתֵן לָבוֹ עַל זֶה, קָרָא אֵלָיו וַיֹּאמֶר: "מִשָּׁה מִשָּׁה, וַיֹּאמֶר הַנְּנִי" הַנְּנִי לְכָהֲנָה, הַנְּנִי לְמַלְכוּת. כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, וְזָכוּנָם לְבִרְכָּה (מִדְבָּר רַבָּה, שְׁמוֹת, פְּרָשָׁה ב). [. . .]